

Obligārs kontrolsekemplārs

VISU ZEMJU PROLETARIESI, SAVIENŪJIETIES!

Literatūra un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

1946. G. 7. NOVEMBRI Nr. 45 (95)

Lai dzīvo Lielās Oktobra Socialistiskās revolūcijas 29. gadadiena!

LIELĀS OKTOBRA SOCIALISTISKĀS REVOLUCIJAS 29. GADADIENA

Biedra A. A. Ždanova ziņojums Maskavas Padomes svinīgajā sēdē 1946. gada 6. novembrī

Biedri! Sodien Padomju Savienības darbaļaudis svin Socialistiskās revolūcijas divdesmit devīto gadadienu mūsu zemē. Pagājušajā gadā mēs savus lielos svētkus atzīmējām drīz pēc uzvarām vainagotā Tēvijas kara, kas beidzās ar vācu fašistu un pēc tam ar japaņu imperialistu sagrāvi. 1945. gads iegājis vēsturē kā padomju tautas un citu brīvību mīlošo tautu lielās uzvaras gads pār fašisma un agresijas spēkiem. 1946. gads ir pirmais pēckara gads. Padomju tauta, uzvarējusi nāves cīņā pret fašistiskajiem agresoriem un atgriezies pie mierīga darba, pievērsusi visus savus spēkus smago kara seku likvidēšanai, socialisma tālākai nostiprināšanai un attīstībai. Cīņā par šo uzdevumu realizēšanu padomju ļaudis tāpat kā Tēvijas kara gados netaupa spēkus un darbu, pierādot visas tautas un visas valsts interešu augstu izpratni. Padomju tauta, balstīdamās uz socialistiskās iekārtas nesagraujamo spēku, pašreizēji pārvar pēckara laika grūtības, sekmīgi iet pa ceļu, kuru mums norādīja Leņins, pa kuru mūs ved biedrs Stalins. (Aplausi.)

I PIRMAIS PĒCKARA GADS

Pagājušajā gadā mūsu padomju zeme atjaunojusi mierīgo socialistisko attīstību. Padomju valsts pārkārto tautas saimniecību saskaņā ar miera laika apstākļiem un uzdevumiem. Viss mūsu darbs notiek, sekojot biedra Staļina aizrādījumiem par Padomju valsts tuvākajiem uzdevumiem. „Mums, — teica biedrs Staļins, — visisākajā laikā jāsadziedē brūces, ko ienaidnieks sitis mūsu zemei, un jāatjauno tautas saimniecības attīstības pirmkārtā līmenis tā, lai tuvākā laikā šo līmeni ievērojami pārsniegtu, paceltu tautas materiālo labklājību un vēl vairāk nostiprinātu Padomju valsts militari ekonomisko varenību.”

Katrs no mums saprot, ka šie uzdevumi nav viegli. Vācu fašistiskie iebrucēji nodarījuši padomju saimniecībai milzīgus zaudējumus. Fašistiskie barbari izpostīja un nodedzināja desmitiem tūkstošiem rūpniecības uzņēmumu, padomju saimniecību, kolchozu un MTS, izpostīja visu dzelzceļu tīklu mūsu zemes rietumu daļā. Fašisti nolīdzināja līdz ar zemi un pārvērtā par tuksnesi veselus valsts rajonus, iznīcināja padomju cilvēku ilggadīga sasprindzināta darba augļus, atstāja bez pajumtes miljoniem padomju pilsoņu. Mūsu Dzimtenes vēsturē vēl nav bijis karu, kas prasījuši tik daudz plaukstošu cilvēku dzīvību un nodarījuši tādus nedzirdētus postījumus pilsētām, ciemiem, rūpniecībai, transportam un lauksaimniecībai kā pagājušais karš. Kura katra, pat vislielākā mūsdienu kapitalistiskā valsts, cietusi tādus zaudējumus, būtu uz gadu desmitiem atsviesta atpakaļ un pārvērstos par otras šķiras valsti. Bet ar Padomju Savienību tas nenotika. No otra pasaules kara Padomju Savienība izgāja spēcīga un stipra. Atšķirībā no kapitalistiskajām valstīm, mūsu valsts pārgāja uz mierīgu celtniecību bez kaut kādām krīzēm vai satricinājumiem. Bet, kā zināms, otrais pasaules karš nodarījis Padomju Savienībai nesalīdzināmi lielākus zaudējumus nekā kurai katrai no pārējām valstīm, kas cīnījās pret hitlerisko Vāciju. Es nemaz nerunāju par tādām valstīm kā Amerikas Savienotās Valstis un Anglija, kuru teritorija nebija ienaidnieka kara spēka okupēta un kurām tāpēc nav tautas saimniecības pēckara atjaunošanas uzdevumu. Un tomēr pēckara periodā šajās valstīs saistīts ar lielām ekonomiskām un politiskām krīzēm.

Kapitalistiskajās valstīs pāreja no kara uz miera laiku radījusi asu tirgus sašaurināšanos, ražošanas līmeņa krišanos, uzņēmumu slēgšanu, bezdarba pieaugumu. Ir zināms, piemēram, ka Amerikas Savienotajās Valstīs rūpniecības ražošanas apjoms 1946. gadā samazinājies, salīdzinot ar 1943. gadu, vairāk nekā par vienu trešdaļu, bet bezdarbnieku skaits pēc oficiāliem datiem pārsniedzis 3 miljonus cilvēku.

Mūsu valsts nepazīst līdzīgas parādības. Pāreju no kara uz miera apstākļiem Padomju Savienībā, ievērojamu Padomju Armijas kontingentu demobilizāciju sakarā ar to, kara budžeta trīskārtīgu samazināšanu, fabriku un rūpniecību pārkārtošanu miera laika produkcijai pie mums nepavada fabriku un rūpniecību slēgšana, ražošanas sašaurināšanās un bezdarbs. Padomju tauta droši iet uz priekšu, nebaudoties ekonomiskās krīzes un bezdarba izceļšanās, jo tā balstās uz citas, augstākas, socialistiskās saimniecības organizācijas sistēmas, kas nepazīst ne krīzi, ne bezdarbu.

Tas tomēr nenozīmē, ka PSRS tautas saimniecības pēckara atjaunošana var iztikt bez upuriem kopējās lietas labā no strādnieku, kalpotāju un zemnieku puses. Jāņem vērā, ka bez nopietniem upuriem nav iespējams likvidēt smagās kara sekas — iznīcināto un izpostīto un atjaunot tautas saimniecību.

Tomēr šie upuri nekādā ziņā nav salīdzināmi ar kapitalistisko valstu strādnieku un kalpotāju upuriem, kas sevišķi lieli tāpēc, ka kapitalisti neuzņemas rūpes par pēckara atjaunošanas darbu, uzveldami visas grūtības vienīgi strādnieku, zemnieku un kalpotāju pleciem. Šīs grūtības vispirms izpaužas milzīgā bezdarba pieaugumā un miljonu strādnieku un kalpotāju izmešanā no uzņēmumiem.

Mums nav un nebūs bezdarba. Tas dod milzu atvieglojumu mūsu valsts strādniekiem un kalpotājiem. Mums nav kapitalismam īpatnās ražošanas anarchijas, kura liek mīties uzplaukuma un krīžu periodiem, līdz pamatam satricinot visu saimniecības sistēmu un radot darbaļaudis pastāvīgu nedrošību par rītdienu. Mūsu saimniecisko dzīvi virza tautas saimniecības plāns.

Pirmkārtā mierīgās celtniecības gados Padomju valsts pēc vienota plāna realizēja mūsu tautas saimniecības socialistisko rekonstrukciju. Kara gados tā plānveidīgi mobilizēja visus valsts resursus frontes vajadzībām. Tā arī pašlaik Padomju valsts saskaņā ar jauno piegādes plānu organizē PSRS tautas saimniecības atjaunošanas un tālākās attīstības darbus. Jaunajā lielo darbu piegādes plānā, kuram jāatjauno un tālāk jāvirza PSRS kā ziedoša socialistiskā

lielvalsts, katrs padomju pilsonis — vīrietis un sieviete — atradīs, kur cienīgi likt lietā savus spēkus, spējas un talantus. (Aplausi.)

Padomju cilvēki pieraduši visas tautas, valsts intereses stādīt augstāk par visu. Viņi pieraduši kopīgo lietu uzskatīt par vistuvāko, personīgo lietu. Lūk, kāpēc padomju tauta uzņēma jauno piegādes plānu kā kaujas programmu, kura atbilst viņas dziļākajām, vitalajām interesēm. Jaunrades darba patoss pārņēmis miljoņu cilvēku. Visā valstī izvērsusies socialistiskā sacensība par piegādes plāna izpildīšanu un pārsniegšanu. Tiekdamies uz priekšu, padomju ļaudis rod jaunus ceļus un iespējas visu tautas saimniecības un kultūras nozaru tālākam uzplaukumam. PSRS tautu draudzība, stiprinājusies un rūdijusies kara pārbaudījumos, ir varens līdzeklis tautas saimniecības un kultūras attīstībai un uzplaukumam miera apstākļos.

Biedrs Staļins teica: „Padomju cilvēki ar komunistisko partiju priekšgalā nežēlos spēkus un darbu, lai ne tikai izpildītu, bet arī pārsniegtu jauno piegādi.”

Tagad visi redz, ka šos mūsu vadoņa iedvesmas pilnos vārdus sekmīgi realizē.

(Turpinājums 2. lappusē)

LIELĀS OKTOBRA SOCIALISTISKĀS REVOLUCIJAS 29. GADADIENA

Biedra A. A. Ždanova ziņojums Maskavas Padomes svinīgajā sēdē 1946. gada 6. novembrī

Turpinājums no 1. lapa pusē

Mūsu tautas saimniecības atjaunošanas pirmie rezultāti jau redzami. Atspīrgst zeme, ko ienaidnieks pārklājis brūcēm, no drupām paceļas atjaunotajās rūpnīcās, fabrikās, šachtās, kolchozi, padomju saimniecības, skolas, augstskolas un zinātniskās pētniecības iestādes. Ar dziļāko gandarījumu mūsu zeme uzstina, ka atjauno un laiž darbā uzņēmumus, kas radīti pirms kara piecīģādēs un pašlaik atkal atdzimst no pelniem un drupām. Strādājošo uzņēmumu ierindā atkal stājušās Staļingradas un Čarkovas traktoru rūpnīcas, Rostovas lauksaimniecības mašīnu rūpnīca, Nižņe-Sviras hidroelektriskā stacija, Baltās—Baltijas jūras kanāls un daudzi citi lieli uzņēmumi. Dienvidu metalurģija nostājas uz kājām. Darbu sākušas domeņu krāsnis Konstantinovkas, Makejevkas rūpnīcās un Dzeržinska vārdā nosauktā rūpnīcā. Tuvojas diena, kad darbu sāks atjaunojamais Dņeprogres. Vāciešu pilnīgi izpostītais Donbass droši atjauno ogļu ieguves pirmskara līmeni. Šo uzņēmumu atjaunošanu tauta apsvēci gandrīz kā augšamcelšanos no mirušajiem, jo tā zina, cik tālu tos bija izpostījuši fašistiskie izdzimtieņi un cik daudz darba bija jāziedo padomju cilvēkiem, lai šo uzņēmumu slavenie vārdi no jauna iemirdzētos Padomju Savienības darba varonības vainagoto strādājošo fabriku un rūpnīcu spožajā sarakstā.

Tai pašā laikā norisinās plaši jauncelsmes darbi. Tiek celtas un pa daļai jau laistas darbā jaunās mašīnbūvniecības un metalurģiskās rūpnīcas, tiek nodotas ekspluatācijā šachtas, elektrostacijas, dzelzceļlīnijas, tekstila, ķīmiskās un daudzu citu rūpnīcības nozaru uzņēmumi. Līdzās tautas saimniecības atjaunošanai un attīstībai notiek tās tehniskā rekonstrukcija. Rūpnīcības brutoprodukcija civilām vajadzībām 1946. gada pirmajos trīs ceturkšņos, salīdzinot ar to pašu periodu pagājušajā gadā, pieaugusi par 19 procentiem. Caurmēra dienakts iekrāvumi uz dzelzceļiem tai pašā periodā pieaugusi par 12 procentiem.

Vācu okupācijā cietušajos rajonos plašā frontē rit darbi izpostīto ciemu, pilsētu un kultūras iestāžu atjaunošanai.

Tomēr viss tas ir tikai pirmie soļi, ja nem vērā postījumu apmērus un priekšā stāvošo atjaunošanas darbu apjomu. Biedrs Staļins norāda, ka vācu okupantu izpostīto rajonu atjaunošanai vajadzīgi seši septiņi gadi, ja ne vairāk.

Pagājušais gads parādījis, ka mūsu zemei ir lielas iespējas ātri virzīties uz priekšu. Tomēr, iznīdot piecīģādēs plānu, mums būs jāpārvar ne mazums grūtību.

Tautas saimniecības pārvēšana no kara slīdēm uz mierīgas attīstības slīdēm jau pati par sevi nozīmē ne mazumu ekonomisku, organizatorisku un tehnisku grūtību. Ja pie tam vēl nem vērā, ka mūsu valsts nevar apbēzēties ar pastāvošās ražošanas bāzes izmantošanu vien, ka tai bez tam jāatjauno un jāattīsta kā rūpnīcības, tā arī visu pārējo tautas saimniecības nozaru ražošanas bāze, tad kļūst saprotams, kādus milzīgus materiālu un naudas izdevumus prasa šā uzdevumu izpildīšana. Saskaņā ar jaunās piecīģādēs plānu centralizētajiem kapitālieguldījumiem vien tautas saimniecībā jāstādā vairāk nekā 250 miljardi rubļu. Lai nodrošinātu šos izdevumus, mums jānostiprina un jāattīsta saimniecības socialistiskās metodes, taupības režīms un saimnieciskās aprēķins, enerģiski jādarā gals nesaimnieciskumam, uzpūstiem štatiem, produkcijas augstai pašizmaksai un jāmobilizē mūsu iekšējie resursi, visi uzkrājumi avoti tautas saimniecības atjaunošanas un attīstības vajadzībām.

Daži mūsu saimnieciskie darbinieki līdz šim vēl nesaprot, ka taupības režīms, par kuru ne vienreiz vien runājuši Ļeņins un Staļins, nav īslaicīga kampana, bet gan socialismam īpatnēja saimniecības metode. Padomju laudim pastāvīgi jāatceras šie norādījumi un nelokāmi jāvadās no tiem savā darbā.

Pāreja uz mierīgas attīstības slīdēm paredz arī kartīšu sistēmas atcelšanu un atgriešanos pie normala preču apgrozījuma. Kartīšu sistēma ir neizbēgams launums, kad ved lielu karu un kad jālauz tautas saimniecība, piedodot tai vienpusīgu kara raksturu, jāievēd cenu dažādība un jāsašaurina patēriņš aizmugurē, lai nodrošinātu regulāru armijas apgādi frontē. Kad karš pabeigts un armija demobilizēta, vajadzīga pēc kartīšu sistēmas atkrit un cenu dažādība kļūst par launumu. Šis launums jāatmet, lai atgrieztos pie normalas preču apgrozības, ražošanas un patēriņa vispusīgas attīstības. Sausums vairākos apgabalos un valsts pārtikas krājumu samazināšanās prasīja kartīšu sistēmas atcelšanu pārnēst no 1946. uz 1947. gadu. Bija vajadzīgi arī vairāki pārejas laika soļi, lai tuvinātu augstās komercenās pārāk zemām kartīšu devu cenām, tā radot priekšnosacījumus kartīšu sistēmas atcelšanai un vienotu cenu ievēšanai 1947. gadā.

Padomju valdība ievēroja grūtības, kas saistītas ar kartīšu devu cenu paaugstināšanu, un saprata, ka te būs nepieciešami nopietni upuri no strādnieku, kalpotāju un zemnieku pusēs, ka bez tādiem upuriem nav iespējams likvidēt smagās kara sekas un atjaunot satricināto tautas saimniecību.

Padomju valdība spēra vairākus soļus, lai atlidzinātu zaudējumus strādniekiem un kalpotājiem ar zemākām un vidējām algām, paaugstinot viņiem darba algu.

Padomju valsts veltī sevišķas rūpes un uzmanību uzdevumam — attīstīt preču apgrozību un paplašināt plaša patēriņa preču ražošanu. Ja gribam sagatavot priekšnosacījumus, kas ļaus konsekventi pazemināt vienotās valsts cenas, kuras ievieš sakarā ar kartīšu sistēmas atcelšanu, tad izšķirošais līdzeklis ir — ievērojami paplašināt plaša patēriņa priekšmetu ražošanu valsts, kooperatīvajā un vietējā rūpnīcībā. Nepieciešams izmantot arī visus avotus preču apgrozības attīstīšanai, izvēršot līdztekus valsts tirdzniecībai arī kooperatīvo tirdzniecību pilsētās un strādnieku ciemos. Jo plašāk attīstīsies preču apgrozība, jo ātrāk celsies darbaļaužu labklājība, tiks apmierinātas viņu ikdienas vajadzības, paaugstināsies reālās darba algas līmenis un nostiprināsies rubļa kurss. Lai izpildītu šos neatliekamās uzdevumus, mūsu padomju un partijas orgāniem noteikti jāveikti pastiprināta vērība tirdzniecības organizācijas un plaša patēriņa priekšmetu ražošanas uzlabošanai. „Lai zemes ekonomiskā dzīve mutulotu un rūpnīcībai un lauksaimniecībai būtu stimulis savas produkcijas tālākajam pieaugumam, — māca mūs biedrs Staļins, — ir vajadzīgs vēl viens nosacījums, un proti, — plaša preču apgrozība starp pilsētu un laukiem, starp valsts rajoniem un apgabaliem, starp dažādām tautsaimniecības nozarēm.“

Ass kļuvis jautājums par mūsu uzņēmumu un jaunceltnu papildināšanu ar darbaspēku. Var būt tādi ražošanai vajadzīgi elementi kā nauda un materiālu fondi, bet — ja trūkst darbaspēka, nauda un materiālu fondi netiks pilnīgi izmantoti un ražošanas plāns paliks karājoties gaisā. Padomju valstī nav tādu darbaspēka papildināšanas avotu, kāda kapitalistiskajās valstīs ir bezdarbnieku rezerves armija, ko pastāvīgi papildina uz zemnieku saimniecību un pilsētu sīkburžuāzijas izpūtināšanas rēķina. Mūsu valstī, socialistiskajā iekārtā, šie darbaspēka rezerveju papildināšanas avoti likvidēti. Līdz ar to jauna darbaspēka iesaistīšana rūpnīcībā, transportā un celtniecībā

ir viens no izšķirošajiem noteikumiem tautas saimniecības atjaunošanas un attīstības plāna izpildīšanai. Tas nozīmē, ka valstij jāatrod jaunās metodes, kā papildināt ar darbaspēku augsto tautas saimniecību. Jau pirms kara socialistiskā valsts ķēras pie šā uzdevuma atrisināšanas, radot valsts darbaspēka rezerves, kuras sūta uz turieni, kur tas vajadzīgs valstij. Jo asāks šis jautājums kļuvis pēc kara. Ir zināms, ka vācu iebrukuma rezultātā Padomju Savienība ciņā pret vāciešiem, kā arī vācu okupācijas rezultātā un sakarā ar padomju cilvēku aizdzīšanu vācu katorgā uz visiem laikiem zaudējusi — ap 7 miljoni cilvēku. Šie kolosālie upuri nesti uz padomju sabiedrības darbaļaužu visaktīvākās daļas rēķina. Ir saprotams, ka šis zaudējums sāpīgi atsauca uz mūsu atjaunošanas darbu vērīenu. Uzdevumu var atrisināt un tas jāatrisina, palielinot amatniecības un FRA skolās sagatavojamo darba rezervju kontingentus, izveidojot stabilus darbaspēka kadru Uralos, Sibīrijā un Tālajos Austrumos tādā veidā, ka uzlabo viņu materiālo stāvokli un nodrošina viņiem dzīvokļus, kā tas paredzēts pazīstamajā Ministru Padomes lēmumā, kā arī iekšēji pārkarājot rūpnīcības darbaspēku ražošanas labā, ar smagu darbu noteiktu mechanizēšanu un darba režības paaugstināšanu.

Mums jāatrisina arī lieli uzdevumi lauksaimniecības atjaunošanā un attīstībā. Karš stipri iedragājis tās ražojošo bāzi: krasji samazinājies produktīvo lopu un darba zirgu skaits, samazinājies mašīnu un traktoru parks. Kolchozos palicis mazāk darba roku. Kara radītajām grūtībām pievienojas vēl grūtības sakarā ar sausumu vairākos valsts rajonos. Sakarā ar mainījušos ražas ģeografiju un tās raibumu tagad pirmšķirīga nozīme ir šā gada labības piegādes plāna izpildīšanai. Uz Altaja kolchoznieku ierosinājuma pēdējās nedēļās daudz apgabalu un rajonu zemnieki apņēmušies pirms termiņa izpildīt un pārsniegt labības piegādes plānu. Šajos faktos nevar neredzēt padomju zemniecības dziļā patriotisma jaunu izpausmi. Partijas un padomju orgāniem ar savu organizatorisko un idejiski politisko darbu jāpalīdz zemniekiem izpildīt viņu pienākumus valsts priekšā.

Tagad, kad ruņa ir par lauksaimniecības nopietnu pacēlumu, mūsu rūpnīcībā daudz jāpalīdz laukiem, jāapgādā tie ar traktoriem, kombainiem un citām lauksaimniecības mašīnām un rezerves daļām. Bet tas nav vēl viss. Lieta vēl tā, ka nopietni jāuzlabo kolchozu vajdība, jāievēd vajadzīgo kārtību to darbā. Pēdējos gados vairākos apgabalos pielaisti Lauksaimniecības arteļa statusu rupji pārkāpumi, kas grauj kolchozu iekārtas pamatus. Konstatēts, ka plaši izplatījušies kolchozu sabiedrisko zemju piesavināšanās, kolchozu mantas izvāzāšana. Bija nepieciešams tālāk pasargāt kolchozu sabiedrisko saimniecību no izpūtināšanas, gādāt, lai nostiprinātu lauksaimniecības arteļi kā kolchozu iekārtas pamatu. Sakarā ar to skaidrs, cik svarīgs ir uz biedra Staļina iniciatīvu pieņemtais PSRS Ministru Padomes un VK(b)P Centrālās Komitejas lēmums „Par pasākumiem, lai likvidētu Lauksaimniecības arteļa statusu pārkāpšanu kolchozos“. Lai izstrādātu pasākumus Lauksaimniecības arteļa statusu uzlabošanai, kolchozu sabiedrisko saimniecību sistematiskai paplašināšanai, stingras kontroles nodibināšanai par Lauksaimniecības arteļa statusu ievērošanu un kolchozu pasargāšanai no mēģinājumiem pārkāpt Statutus, pie valdības nodibināta Kolchozu lietu padome, kurā pārstāvēta liela grupa kolchozu celtniecības praktisku darbinieku.

Nezin, vai jāpierāda, kāda milzīga nozīme visā kolchozu celtniecībā ir minētajiem lēmumiem. Dots noteikts trieciens bolševistiskās līnijas kropļojumiem kolchozu celtniecības jautājumos un šo kropļojumu nesējiem. Ar absolūtu skaidrību atsegti nopietni trūkumi kolchozu dzīvē, kuri vājina sabiedrisko principu, ļauj valū ierāvējiem, spekulatīviem elementiem kolchozos. Ministru Padomes un VK(b)P CK lēmums devis visiem godīgiem kolchozniekiem vārunu ieroci, lai nodibinātu kārtību kolchozos, lai atjaunotu daudzās vietās satricinātos arteļu dzīves balstus. Kolchozos šis lēmums uzņemts ar lielu apmierinātību. Kolchozu lietu padomes personā, kurai ir savi pārstāvji arī uz vietām, radīta spēcīga un autoritatīva organizācija, kas sarga kolchozu iekārtas stiprināšanas intereses. Nav nekādu šaubu, ka ar biedra Staļina ieviešanu un palīdzību mūsu kolchozu stiprināšana nostādīta uz stabilām slīdēm un vainagojas pilnīgām sekmēm. (A p l a u s i.)

Biedri! Lielās celtniecības uzdevumi, mūsu valsts tautas saimniecības atjaunošanas un tālākās attīstības plānu izpildīšana prasa augstu idejisku līmeni un plašu vērīenu audzināšanas un kultūras darbā. Būt apzinīgām padomju pilsoņim nozīmē saprast partijas un Padomju valsts politiku un visiem spēkiem cīnīties par tās realizēšanu. Socialistiskā apziņa paātrina padomju sabiedrības virzīšanos uz priekšu, vairo tās spēka un varenības avotus. Tāpēc tautas politiskā un kultūras līmeņa konsekventā pacelšana ir padomju iekārtas vitāla prasība. Padomju Savienības uzvara Tēvijas karā daudzējādi ir tā audzināšanas darba auglis, kādu partija veikusi darbaļaužu masās, nemitīgi iepatēdama mūsu jaunatnei možu garu un ticību saviem spēkiem.

Kara laika apstākļu dēļ mēs nevarējām pilnīgi apmierināt padomju tautas idejiskās un kultūras prasības. Tās idejiskais un kultūras līmenis cēlies. Viss tas uzliek milzu atbildību tai padomju inteliģences daļai, kas aicināta apkalpot tautas un valsts vajadzības audzināšanas, kultūras un mākslas laukā.

Jūs zināt, ka partijas Centrālā Komiteja pēdējā laikā atsegusi nepieļaujamus bezidejiskuma un apolitiskuma faktus mūsu literatūrā un mākslā. Mēs labi pazīstam šā bezidejiskuma dabu. Tās ir tās pašas kapitalisma atliekas cilvēku apziņā, kuras vēl jāpārvar un jāizskauz. VK(b)P CK pēdējo lēmumu nolūks idejiskā un politiskā darba jautājumos ir — pastiprināt bolševistisko neiecietību pret visāda veida ideoloģiskajiem kropļojumiem un pacelt jaunā, augstākā līmenī visus mūsu socialistiskās kultūras līdzekļus: presi, propagandu un agitāciju, zinātni, literatūru un mākslu. Mums vajaga vairāk augsti idejisku un māksliniecisku filmu, beletristisku darbu, lugu u. t. t.

Sevišķi liela nozīme mūsu jaunās paaudzes politiskajai audzināšanai. Padomju iekārta nevar ciest jaunatnes audzināšanu bezidejiskuma garā, vienaldzības garā attiecībā uz politiku. Nepieciešams pasargāt jaunatni no postošām svešām ietekmēm un organizēt tās audzināšanu un izglītību bolševistiskā idejiskuma garā. Tikai tā var izaudzināt varonīgu cilti, socialistiska cēlājus, kas tiec mūsu lietas uzvarai, ir moži un nebaidās nekādu grūtību, gatavi pārvarēt iebkuru grūtību.

Padomju valsts piešķir sevišķu svaru zinātnes attīstībai. Biedrs Staļins pasvīto visu to nozīmi, kāda komunistiskās partijas tuvākās nākotnes plānos ir zinātnes spēku attīstīšanai.

Ir zināms, cik enerģiski rīkojas Padomju Valdība, lai radītu mūsu zinātniekiem visus vajadzīgos apstākļus zinātniskās darbības attīstīšanai, lai atrisinātu staļinisko uzdevumu: ne tikai panākt, bet tuvākajā laikā arī pārsniegt zinātnes sasniegumus aiz mūsu valsts robežām.

Varu paziņot, ka zinātniskās pētniecības iestāžu un to zinātnisko darbinieku skaits jau ievērojami pārsniedz pirmskara līmeni. Neatļaidīgi aug zinātnes produkcijas daudzums un kvalitāte. Padomju zinātniekiem arī turpmāk droši jāiet pa novatorisma ceļu un noteikti jāievieš ražošanā zinātnes sasniegumi. Jāvēlas arī, lai sabiedrisko zinātnu attīstības līmenis neatpaliktu no dabas un tehnisko zinātnu līmeņa. Šajā nozīmē svarīga loma jāpilda šajās dienās atklātajai Sabiedrisko Zinātnu Akadēmijai pie VK(b)P CK, kura aicināta vairost un papildināt zinātniskos kadru sabiedriskajās disciplīnās.

Lieli un cildeni ir uzdevumi, kas stādīti tiem padomju inteliģences pulkiem, kurj aicināti mūsu tautas audzināšanas darbam, kultūras ieviešanai, jaunās gaumes un prasību attīstīšanai mūsu tautā, tautas morāli politiskās vienības nostiprināšanai. Nav nekādu šaubu, ka mūsu propagandistu, literātu, mākslas darbinieku, skolotāju un zinātnes darbinieku armija, kā arī visa padomju inteliģence godam izpildīs savu pienākumu. (V ē t r a i n i a p l a u s i.)

Biedri! Mūsu tautas priekšā lieli uzdevumi. Mēs, ģeņinieši, esam pārliecināti, ka šos uzdevumus sekmīgi izpildīs. Par to liecina visa socialistiskās celtniecības pieredze PSRS. Par to liecina bolševiku partijas un lielā Staļina gudrā politika. Par to liecina visas mūsu tautas vienprātīgais atbalsts partijas politikai. Nesen visa pasaule vērēja partielicināties, kādu atbalstu sniedz padomju tauta bolševiku partijas politikai. Es te domāju PSRS Augstākās Padomes vēlēšanas. Šis vēlēšanas notika līdz tam vēl neredzētā politiskā sajūsmā un uzskatāmi demonstrēja padomju demokrātijas spēku, mūsu valsts tautu nesagraujamo vienību un draudzību.

Tas nozīmē, ka visa padomju tauta atbalsta Ļeņina-Staļina partijas politiku. Bolševiku partijas politikā mūsu tauta redz mūsu valsts tālāko panākumu ķīlu. Tas nozīmē, ka visi padomju laudis apvienojušies zem mūsu slavenās partijas karoga un pilni neaprobežotas uzticības un lielas mīlestības uz savu vadoni Josifu Visarionoviču Staļinu. (V ē t r a i n i a p l a u s i.)

II

PADOMJU SAVIENĪBA UN CIŅA PAR STABILU MIERU

Biedri! Brīvību mīlošo tautu valstu uzvara pār vācu un japāņu agresoriem pavēra ceļu mierīgai attīstībai, atļāva tautām pāriet pie pēckara mierīgas iekārtošanās uzdevumu atrisināšanas.

Ko gaidīja un tagad gaida visas pasaules brīvību mīlošās tautas? Tautas ilgojas pēc stabila, ilgstoša, demokrātiska miera, kad varētu ārstēt otrā pasaules kara cirstās rētas un nodrošinātu iespēju mierīgi attīstīties visām lielām un mazām tautām, nodrošinātu katram cilvēkam mierīgu un drošu eksistenci. Tieši to pašreiz karsti vēlas „vienkāršie“ laudis, kas ar savām asinīm ciņās pret hitlerisko Vāciju nosargāja savu brīvību, neatkarību un tiesības uz mierīgu dzīvi.

Padomju Savienība solo demokrātisko tautu avangardā ciņā par mieru, tāpat kā kara gados viņa soļoja atbrīvošanas kara avangardā pret fašismu.

Padomju Savienības politika starptautiskajās lietās ir skaidra un noteikta. Tā ir ciņas politika par stabilu un demokrātisku mieru starp tautām, miermīlīgo nāciju draudzīgās sadarbības vispusīgas nostiprināšanas politika.

Pagājušais gads bij gads, kad miermīlīgās tautas pēc uzvaras pār fašismu ķēras pie pēckara iekārtošanās uzdevumu atrisināšanas. Izrādījās, ka pāreja no kara uz mieru nav viegla lieta, demokrātiska miera nodibināšana uzdūrās veselai virknei šķēršļiem.

No kurienes izceļas grūtības, kas rodas ceļā uz demokrātiska miera nodibināšanu? Kur ir iemesli dažādu valstu uzskatu atšķirībai par pēckara iekārtošanu?

Otram pasaules karam bija antifāšistiskās atbrīvošanas kara raksturs priekš tām tautām, kas cīnījās pret fašistisko bloku. Gluži dabiski varēja gaidīt, ka taisnīgais antifāšistiskais karš vainagosies ar taisnīgu demokrātisku mieru. Tajā dziļi jo dziļi ieinteresētas un pēc tā tiecas visu valstu tautas.

Nodrošināt ilgstošu stabulu mieru nozīmē nodrošināt tādu mieru, kas nedrīkst atstāt nesodītu agresoru un nevar aizmirst upurus, kas nesti ciņās par kopīgo uzvaru. Tas nozīmē nodrošināt mieru, kas virzīts uz fašisma atlieku iznīcināšanu un demokrātisko pamatu nostiprināšanu bijušajās ienaidnieka valstīs, mieru, kas cīnītu šo valstu suverenitāti un neatļautu to ekonomisko verdzināšanu. Tādam mieram jāatbilst sabiedroto atbrīvotājiem mērķiem un līdz ar to tautu interesēm, kas nokratījušās fašisma jūgu un nostājušās uz demokrātiskās attīstības ceļu.

Ir zināms, ka Padomju Savienība netaupa pūliņu, lai sasniegtu tieši tādu mieru. Tam bija veltīti mūsu ārpolitikas darbinieku ilgstošais un sarežģītais darbs un pilni Ārlietu Ministru Padomē un Parizes Miera Konferencē, kas nesē beidzās.

Varētu domāt, ka šī skaidrā, noteiktā vispārējā miera un drošības nodibināšanas programma tiks realizēta bez sevišķām grūtībām un nesaskaņām. Bet patiesībā iznāca ne tā. Gluži otrādi, — šī miera programma uzdūrās vairāku valstu reakcionāro elementu organizētai pretestībai un, pirmkārt, Anglijas un ASV pretestībai, kuras, izmantojot par aizsēgu dažas mazās valstis, kas izpaua gatavību sekot angļu — amerikāņu politikai, lai tas maksātu ko maksādams, „pretēji prāta spriedumam un par spīti dabas spēkiem“, centās bāzt kokus riteņos un traucēt sadarbību miera līgumu izstrādāšanā starp varētāju valstīm un hitleriskās Vācijas bijušajiem sabiedrotajiem.

Šāds un tamlīdzīgs antidemokrātiskas tendences, apspriežot miera līgumu projektu Parizes Konferencē, sevišķi izpauzās, apspriežot Triestes statutu, kā arī jautājumu par Donavas internacionalizāciju. Virkne ekonomisku prasību, ko izvirzīja sakarā ar miera līgumu sagatavošanu, nepavisam neatbilda taisnības principiem. Miera Konferencē tika atmaskots šāds galīgi netaisns princips, kā „vienlīdzīgo iespēju“ princips, kas praksē nozīmē ekonomiski stipro valstu cenšanos apspiest mazās valstis, kuras cietušas milzīgus zaudējumus kara laikā un ir spiestas vēl ilgu laiku dziedēt tām cirstās brūces.

Parizes Konferencē ievērojamo pretestību radīja pat šāds neapstrīdams demokrātiska miera princips kā fašisma palieku iznīcināšana un demokrātiskas kārtības nostiprināšana valstīs, kas piedalījās karā.

Šo pašu apstākļu dēļ netika panākti amerikāņu lēmumi par daudz jautājumiem miera līgumos ar bijušajiem Vācijas sabiedrotajiem. Konferencē tika pārkāpts lielvalstu tiesību vienlīdzības princips, kad Anglijas un ASV pārstāvji un viņu piekritēji centās uzspiest savu gribu valstīm, kas cīnījās par savām suverenām tiesībām pēckara problēmu izlemšanā.

Konferencē parādīja, ka pastāv divas tendences pēckara politikā. Šīs divas tendences sevišķi parādījās sakarā ar jautājumu, kādā virzienā pašreiz jāattīstās starptautiskā sadarbība.

Turpinājums 3. lapa pusē

LIELĀS OKTOBRA SOCIALISTISKĀS REVOLUCIJAS 29. GADADIENA

Biedra A. A. Ždanova ziņojums Maskavas Padomes svinīgajā sēdē 1946. gada 6. novembrī

Viena politika, ko piekopa Padomju Savienība, ir — pilnīgi realizēt principu: radīt pilntiesīgu starptautisku Apvienoto Nāciju Organizāciju, kuras rīcībā ir viss nepieciešamais miera nostiprināšanai un agresijas novēršanai. Šis princips izriet no tā, ka šī starptautiskā organizācija nedrīkst būt bēdīgi slavenā Tautu Savienības atkārtotums, bet tai jābūt pietiekoši spēcīgai un autoritatīvai, lai aizsargātu mieru un novērstu jaunu agresiju.

Biedrs Staļins norādīja, ka tādas starptautiskas organizācijas darbība būs pietiekoši efektīva tikai tad, ja lielvalstis, kas uz saviem pleciem iznesušas galveno smagumu karā pret hitlerisko Vāciju, arī turpmāk rīkosies vienprātības un saskaņas garā.

Nav nepieciešams pierādīt un lieku reizi atgādināt Padomju Savienības pūlīņus šo principu nodrošināšanai. Padomju Savienība no dienas dienā soli pa soli nosarga stabila, ilgstošā, taisnīga, demokrātiska miera nodibināšanu, starptautiskas sadarbības nodrošināšanu.

Šajās dienās visa pasaule varēja pārliecināties no biedra Staļina atbildēm „United Press” aģentūras direktora Hju Beilija kunga jautājumiem, kādu nozīmi Padomju Savienība piešķir starptautiskai sadarbībai un ka katrs Padomju Savienības ārpolitikas solis vērstas šā mērķa sasniegšanai.

Tāds ir viens virziens starptautiskajā politikā.

Otrs virziens — tas ir to reakcionāro spēku un aprindu virziens, kuriem nekas nav pretim atteikties no deklarācijām, kuras tie izteica vēl vakar, sašķobīt Apvienoto Nāciju Organizācijas pamatus un attīrīt ceļu ekspansijas un agresijas spēkiem.

Šā kursa iedvesmotāji patlaban sevišķi apšauda lielvalstu vienības principu, izlemjot jautājumus Drošības Padomē. Pret šo principu patlaban izvērsē niknu kampaņu. Acīm redzams, ka šīs kampaņas mērķis ir graut starptautisko sadarbību un Apvienoto Nāciju Organizācijas pamatus. Ir zināms, ka starptautiskās sadarbības normalai pamati nebūt neietilpst tādu imperialistisku aprindu plānos, kuras ieinteresētas, lai tām būtu brīvas rokas pasaules kundzības iekarošanai, ekspansijai un agresijai. Bet ne tādēļ mūsu tautas lēja savu dārgo asiņu straumes, lai atīrītu ceļu jauniem pasaules kundzības pretendentiem. Stāties pretim šāda veida apētiem un pasaules kundzības tieksmēm — svarīgs Apvienoto Nāciju Organizācijas uzdevums.

Stabila miera atklāto un apslēpto pretinieku kampaņu par starptautiskās sadarbības izjaukšanu pavada traka pretpadomju trokšņa taisīšana. Nevaldāma pretpadomju „atomu” propaganda, šantaža un jauna kara draudi, kuras pastiprināti cenšas radīt militāri politiskie izlūki un viņu līdzgaitnieki, vajadzīgi tikai jauna kara kurinātājiem, kāds ir Čerčils un viņa domu biedri. Šo pretpadomju kampaņu vada reakcionārās imperialistiskās aprindas, kurām karš ir ienesīga lieta, kuras negrib stabila demokrātisku mieru un tādēļ lien vai no ādas, lai uzpūstu melu kampaņu pret Padomju Savienību — patieso demokrātiska miera cīnītāju.

Jauna kara propagandas pamatā ir reakcionāro aprindu bailes no tautu demokrātiskajiem centieniem. Padomju Savienība kā demokrātiskās kustības avangards ir šīs kampaņas uzbrukumu galvenais mērķis. Tas arī saprotams. Padomju Savienība ir viskonsekventākais cīnītājs par demokrātiju un pret agresiju, pret ekspansijas politiku.

Nevar neatzīmēt, ka pēdējā laikā pret PSRS vērstā melu kampaņa guvusi sevišķi plašu vienu. To piekopa lielā mērogā, un tā aprēķināta, lai grautu demokrātisko valstu tautās pieaugušo uzticību Padomju Savienībai un tās autoritāti. Nevar neatgādināt arī, ka neatlaidīga naida kurināšana pret Padomju Savienību, tās režīmu un ļaudīm, kuri to apdzīvo, nav nekāds jauns un ne vienu vien reizi tas jau beidzies bēdīgi tās iniciatoriem. Ir zināms, ka daudzi laikraksti un žurnāli tādās valstīs kā ASV un Lielbritānijā specializējušies naida, neuzticības un aizdomu kurināšanā pret viņu, kas ir padomju, cenšas laist cauri pēc iespējas mazāk patiesības par dzīvi un stāvokli PSRS. Ir zināms, ka tā „informācija” no Krievijas, kas pilda daudzu laikrakstu slejas ASV un Lielbritānijā, sāk aizraut elpu pat daudziem buržuāzijas darbiniekiem, kuriem ir plaša pieredze melošanā.

Tagad, lai uzrakstītu kaut ko par Krieviju, pietiek sajaukt kopā mazliet melu, mazliet dumības, mazliet nekaunības — un brūvējums gatavs. Lieta nonāk tiktāl, ka patiesa informācija par PSRS kļūst par izņēmumu, bet melīga — par likumu. Ja nu tomēr faktus grūti sagrozīt, tad jo sliktāk faktiem, — tos vienkārši noklusē.

Nesen amerikāņu laikrakstos parādījās ziņojums, ka Sabiedriskās domas institūts ASV uz savu jautājumu: vai bezpartejiskajiem ir vēlēšanu tiesības PSRS, saņēmis niecīgu procentu pareizo atbildi. Vairākums atbildēja vai nu tā, ka bezpartejiskajiem tādu tiesību nav, vai arī, ka atbildētāji nezina ko teikt. Uz jautājumu: vai PSR Savienībā var piederēt pie kādas reliģijas? — vairākums atbild, vai nu ka nevar, vai arī, ka viņi nezina, ko atbildēt uz šo jautājumu. Iznāk, ka vidējais amerikānis vai nu nesapņem nekādu informāciju par PSRS, vai arī saņem to sagrozītā un melīgā veidā.

Pēdējā laikā parādījušies arī daudz „pētījumu” par padomju ļaužu raksturu vispār, par krievu nacionālo raksturu atsevišķi, pie kam daudzos rakstos netiek taupītas pūles, lai padomju ļaudis attēlotu visnepievilcīgākā gaismā. Lasi un brīnies, cik krasi krievu ļaudis mainījušies. Kad mūsu asinis lija kaujas laukos, tad sajūsminājās par mūsu varonību, vīrišķību, augstām morālajām īpašībām, bezgalīgo patriotismu, bet tagad, lūk, kad mēs sadarbojam ar citām tautām gribam realizēt savas līdzīgās tiesības piedalīties starptautiskās lietās, pār mums sāk gāzt lamu un melu plūdus, zāķa un plīķē, lai pašā laikā piebilstot, ka mums nepanesams un aizdomīgs raksturs.

Vērtējot šāda veida izturēšanos pret mums, nevar nebrīnīties, līdz kādai nepieklājības un nekulturalības pakāpei var nonākt ļaudis aiz robežas, kuri sevi iedomājas par „zemes sāli” un civilizācijas „pamatu”. Kā redzams, pagājušais karš, kas deva uzvaru progresa un brīvības spēkiem pār reakcijas un vardarbības spēkiem, nekā nav iemācījis cilvēkiem, kas mēģina atkārtot ceļu, kurš nesīs tik daudz bēdu un nelaimu tautām, tautu naida un savstarpīgās neuzticības sēšanas ceļu.

Volosa kungs kādā no savām runām pirms dažām dienām paziņoja, ka sakarā ar laikrakstā „Pravda” ievietoto, Amerikas Savienotajām Valstīm adresēto kritiku tiek drukāts vismaz tūkstoš collu pretpadomju kritikas amerikāņu presē. Nezin, vai var apšaubīt šo Volosa kunga apgalvojumu. (Vispārīga kustība zālē).

Šajos sarežģītajos starptautiskajos apstākļos, kuros stabila miera ienaidnieki ienes tik daudz nedrošības un nemiera elementu, ar sevišķu spēku visā pasaulē atskanēja mierīgā, pārliecinātā un gudrā biedra Staļina balss, kas dod spirtumtu un cerības visiem cilvēkiem, kuri iļļojas pēc miera un dro-

šības, kuri zina vērtību katram Staļina vārdam. (Vētraīni aplausi).

Biedrs Staļins cienīgi atbildēja trokšņa organizatoriem par jauna kara draudiem, atmaskodams šīs kampaņas izspiešanas un spekulatīvo raksturu, un parādīja, ka nav reālu „jauna kara” briesmu.

Biedrs Staļins ar to parādīja, ka Padomju Savienību nevar iebiedēt, šantažējot un spekulējot ar „jauna kara” briesmām. Brīdi, kad esam sapulcējušies šeit atzīmēt mūsu Lielās revolucijas 29. gadadienu, mūsu biedri, kas pārstāv Padomju valsti Apvienoto Nāciju Organizācijas Ģenerālās Asamblejas sēdēs Ņujorkā, siksti aizstāv starptautiskās sadarbības principu un miera lietu. Priekšlikums, ko padomju delegācijas vārdā ierosināja biedrs Molotovs — vispārēji sašaurināt bruņošanu, kā arī aizliegt atomu enerģijas ražošanu un izlietošanu militāros nolūkos, ir jauns liels Padomju Savienības ieguldījums miera nodrošināšanā, tas rada visas pasaules progresīvo cilvēku simpatijas un atbalstu. No jauna un atkal no jauna visas pasaules priekšā Padomju Savienība uzstājas kā iniciators cīņā par istu un stabila demokrātisku mieru un patiesu starptautisku sa-

A. A. ŽDANOVS

darbību. Mēs esam pārliecināti: lai arī kādī spēki pretotos stabila vispārēja miera un drošības nodibināšanai, tomēr galu galā šis mērķis tiks sekmīgi realizēts. Savā pārliecībā izejam no tā, ka spēki, kas darbojas miera labā, aug ar katru dienu un atbalstās uz stingra pamata. Viņi kļūst aizvien labāk organizēti un spēcīgāki. Padomju Savienība nav viena savā cīņā par stabila demokrātisku mieru un tautu kolektīvo drošību. Padomju Savienības miermīlīgā politika gūst miljonu ļaužu atbalstu aiz robežas. „Pasaules tautas, — norāda biedrs Staļins, — negrib kara nelaimīgu atkārtošanos. Viņas neatlaidīgi cīnās par miera un drošības nostiprināšanu.”

Upuri ir satricinājumi, kas bija jānes līdz tam vēl nedzirdētā kara dēļ, kā arī uzvaras, kas gūtas pār hitlerisko Vāciju un imperialistisko Japānu, radīja jaunus politiskos apstākļus visā pasaulē, savīļņoja tautu masas, pacēla viņu politisko aktivitāti un deva varenu ierosmi demokratijas attīstībai visās valstīs. Demokratijas spēki izauga un pavairojās, bet reakcijas spēki, lai kā tie censtos noturēties savās pozīcijās un no-

bremzēt tautu demokrātisko attīstību, pavājinājās. Pietiks atgādinājuma par demokratijas spidošām uzvarām brālīgajās slavu valstīs — Dienvidslāvijā, Čehoslovākijā, Polijā. Šais valstīs uzplaukst jauna, ista demokrātija, ko tautas izcīnījušas ar savām asinīm un izkalušas lielajā svētajā cīņā pret hitlerisko fašistisko jūgu. Šo valstu tautas pašas saņēmušas rokās savu valstu likteņus, nodibinājušas demokrātisku kārtību un aktīvi cīnās pret reakcijas spēkiem — jauna kara kurinātājiem.

Tautas masu aktivitātes un demokratijas līdz šim nepiedzi-vots kāpinājums notiek arī tajās valstīs, kuras vēl vakar bija Vācijas satelīti — Itālijā, Bulgārijā, Rumānijā, Ungārijā, Somijā. Šinīs dienās bijām liecinieki lielajai Tēvijas Frontes uz-varai Bulgārijā, kas ir jauns pierādījums par demokrātisko spēku nostiprināšanos pēckara Eiropā.

Tālāk nav jāaizmirst, ka konservatīvo zaudējums un leibo-ristu uzvara Anglijā, tāpat kā reakcionāru zaudējums un kreiso partiju bloka uzvara Francijā — nozīmē nopietnu šo valstu pagriezīenu pa kreisi.

Beidzot ir zināms, ka cenšanās pēc brīvības un demokratis-kas attīstības ir pārņēmusi arī koloniālo un atkarīgo valstu tautas, kas cenšas panākt brīvu nacionālu attīstību.

Miljoni darba ļaužu organizējas, lai aizstāvētu miera lietu visās valstīs. Es runāju par Vispasaules Arodbiedrību Federācijas nosīmi, kas realizē strādnieku starptautiskās sadarbības aktīvu politiku, par Sieviešu Starptautiskās Demokratiskās Federācijas un Demokratiskās Jaunatnes Vispasaules Federācijas centieniem. Aug un nostiprinās kulturalie sakari starp demokrātiskām valstīm.

Demokratijas spēki aug, un tā ir ķīla, ka miera lieta svinēs uzvaru. (Vētraīni aplausi).

Biedri!

Pirmais pēckara gads, kā to arī vajadzēja sagaidīt, bija grūts gads — Padomju valstij nācās pārvarēt vairāk nekā četrus gadu ilga, smaga kara sekas. Var teikt, ka padomju cilvēka pūliņi deva savus rezultātus. Mierīgā celtniecība sekmīgi attīstās. Tagad varam teikt, ka mūsu valsts stingri un droši nostājusies uz visu saimniecības un kultūras nozaru ātras at-jaunošanas un spēcīga pēckara kāpinājuma ceļa. Attiecībās ar citām valstīm Padomju Savienība ar savu konsekventu cīņu par taisnīgu demokrātisku mieru, mazo tautu interešu neat-laidīgu aizstāvēšanu vēl vairāk nostiprināja savas starptau-tiskās pozīcijas, ienesa nopietnu ieguldījumu mierīgu un labu kaimiņu attiecību iekārtošanā starp tautām.

Mēs ieejam Padomju valsts pastāvēšanas jaunajā — 30. gadā. Pagājušajos gados Padomju valsts pārcieta divus asi-nainus, postošus karus. Šie kari aizņēma apmēram vienu ce-turto daļu no visa Padomju valsts pastāvēšanas laika. Ņemot vērā, ka kara nodarīto zaudējumu likvidēšana prasa lielu pie-pūli, katrs var saprast, cik maz mūsu valstij bija laika mierī-gam jaunrades darbam. Ja mūsu valsts īsā vēsturiskā laikā izgāja kā uzvarētāja no diviem kariem — no kara pret inter-ventiem un no otrā pasaules kara — un paspēja radīt varenu socialistisku rūpniecību, augsti attīstītu socialistisku lauksaim-niecību, ievērojami pacelt tautas masu kultūrolo līmeni un labklājību, tad tas runā par padomju iekārtas neizsīkstošo dzīvības spēku, par tās lietas neuzvaramību, par kuru cīnījās mūsu tauta, izcīnot Lielo Oktobra Socialistisko revolūciju. (Vētraīni aplausi).

Lai dzīvo padomju tauta!

Lai dzīvo mūsu varenā Dzimtene — Padomju Socialistisko Republiku Savienība!

Lai dzīvo slavenā bolševiku partija!

Lai dzīvo padomju valdība!

Lai dzīvo mūsu vadonis biedrs Staļins, kas ved mūs uz priekšu, uz Padomju Dzimtenes jauniem panākumiem, uz pil-nīgu komunisma uzvaru mūsu valstī!

(Vētraīnas ovācijas zālē par godu bied-ram Staļinam. Visi pieceļas.)

PSR Savienības Bruņoto Spēku Ministra

PAVĒLE

1946. GADA 7. NOVEMBRĪ

Nr. 55

MASKAVA

Biedri karavīji un matroži, seržanti un staršinas! Biedri virsnieki, ģenerāļi un admirāļi!

Sodien padomju tauta un tās Bruņotie Spēki svin Lielās Oktobra Socialistiskās revolūcijas 29. gadadienu.

Padomju tauta sagaida Lielās Oktobra Socialistiskās re- volucijas 29. gadadienu spraiga mierīga darba apstāk- los, realizēdama jaunās pieejas uzdevumus. Plaši attīstītā strādnieku socialistiskā sacensība par ražošanas plānu iz- pildīšanu pirms termiņa, zemnieku patriotiskā kustība par labības sagādes plāna pārsniegšanu, padomju inteliģences pašai līdzīgais darbs liecina, ka mūsu tauta, tāpat kā kara gados, dziļi saprot valsts intereses, apzinās savu pienākumu Dzimtenes priekšā un atdod visus spēkus savas Tēvijas va- renības nostiprināšanai.

Padomju ļaudis cīnās par to, lai visisākā laikā nevien at- jaunota rūpniecības un lauksaimniecības pirmskara līmeni, bet arī nodrošinātu visu tautas saimniecības nozaru jaunu spēcīgu kāpinājumu, pārvarētu uz laiku radušās grūtības, ko izsaukušas postošā kara sekas un neraža valsts dažos rajonos, iegūtu augstu ražu nākošajā gadā un tā uzlabotu savu materiālo labklājību.

Lielās padomju tautas varenais spēks, mūsu sabiedriskās un valsts iekārtas priekšrocības dod pilnīgu pārliecību, ka visus šos uzdevumus atrisinās sekmīgi.

Ļeņina un Staļina dibinātā padomju iekārta Lielā Tēvi- jas kara gados acīm redzami pierādīja savu nesagraujamo spēku un pārākumu pār kapitalismu. Izpildījusi savu lielo vēsturisko misiju fašisma sagrāvē, Padomju Savienība ta- gad konsekventi cīnās par stabila demokrātisku mieru visā pasaulē, par tautu drošību un godīgu sadarbību valstu star- pā. Padomju valsts miermīlīgā ārpolitika sastop visu tautu piekrišanu un atbalstu, jo tā atbilst viņu dzīvības intere- sēm. Var cerēt, ka taisnīgs demokrātisks miers, neskatoties uz starptautiskās reakcijas un miera ienaidnieku pretes- tību, tiks nodrošināts.

PSR Savienības Bruņotajiem Spēkiem dots uzdevums modri sargāt iekaroto mieru un mūsu tautas radošo darbu, stingri nodrošināt Padomju Savienības valsts intereses. Ši gada pilnā uzdevuma izpildīšana prasa no visiem Padomju karavīriem sava karavīra pienākuma izpratni, nevainojā- mu dienestu un savu militāro un politisko zināšanu nepār- trauktu papildināšanu.

Tas, ka šobrīd nav tiešu kara draudu, nedrīkst radīt mū- su rindās pašapmierinātību un labsirdību. Padomju Armī-

jas un Jūras Kara flotes pastāvīga kaujas gatavība — mū- su Dzimtenes drošības un stabila miera garantija visā pa- saulē.

Mūsu Sauszemes karaspēka, Aviācijas un Jūras Kara flo- tes personālajam sastāvam nenogurstoši jāstūdz Lielā Tē- vijas kari pieredze, militārās zinātnes un tehnikas jaunie sasniegumi un prasmīgi jāpielieto tie kaujas mācībās. Vi- siem karavīriem neatlaidīgi jāmācās militārās zinības, vis- noatā jāstiprina militārā disciplīna un organizētība, jāpilda reglamentā, kas ir nesatricināms likums Bruņoto Spēku dzīvē.

Komandieriem un politiskajiem darbiniekiem jāpievērs vairāk uzmanības padoto militārā audzināšanai, jāieaudzi- na viņos padomju cīņas gars, karavīra pienākuma apziņa, mīlestība uz militārām zinībām. Tas ģenerālis vai admira- lis, virsnieks, staršina vai seržants, kas nemācās pats, ne- mēca un neaudzina sev padotos — neizpilda savu pienā- kumu.

Visiem padomju karavīriem jāatceras, ka spraigais darbs, kas miera laikā vēltīts kaujas un politiskās gatavības pa- pildināšanai, atmaksāsies bagātīgi.

Var nešaubitēties, ka mūsu Bruņotie Spēki godam izpildīs uzdevumus, kas stāv viņu priekšā.

Biedri karavīji un matroži, seržanti un staršinas! Biedri virsnieki, ģenerāļi un admirāļi!

No Bruņoto Spēku rindām demobilizētie karavīri!

Apsveicu Jūs ar Lielās Oktobra Socialistiskās revolūcijas 29. gadadienu!

Atzīmējot visas tautas svētkus, p a v ē l u:

Sodien, 7. novembrī, salutēt mūsu Dzimtenes galvaspilsētā Maskavā, savienoto republiku galvaspilsētās, kā arī Kalniņ- gradā, Līvovā, Čabarovskā, Vladivostokā, Port-Arturā un pilsētās — varonēs: Leningradā, Staļingradā, Sevastopolē un Odesā ar divdesmit artilērijas zālēm.

Lai dzīvo Padomju Bruņotie Spēki!

Lai dzīvo mūsu slavenā Komunistiskā Partija!

Lai dzīvo mūsu varonīgā tauta!

Lai dzīvo varenā Padomju Dzimtene!

Lai dzīvo Lielais Staļins!

PSR Savienības Bruņoto Spēku Ministra Vietnieks
Armijas ģenerālis N. BULGAŅINS

Lai dzīvo varenā Padomju Savienība, mūsu Dzimtenes tautu draudzības, laimes un slavas drošais balsts! Lai dzīvo lielā Padomju tauta!

OKTOBRA REVOLUCIJA UN LITERATURA

Savu pirmo referātu par cilvēces vēsturē pirmo reizi uzvarējušo proletāriskā revolūciju Petrogrādas strādnieku un zaldātu deputātu padomē 1917. gada 7. novembrī Vladimiris Iljičs Lenins iesāka vārdiem:

«Biedri! Strādnieku un zemnieku revolūcija, par kuras nepieciešamību visu laiku runāja boļševiki, ir notikusi.»

... Ši apvērsuma nozīme, vispirms, ir tā, ka mums būs Padomju valdība, mūsu pašu varas orgāns, bez jebkādas buržuāzijas līdzdalības. Apspiestās masas pašas radīs varu. Pašas pamatos tiks sagrauts vecais valsts aparāts un tiks radīts jauns pārvaldes aparāts no padomju organizācijām.

... No šī brīža sākas jauns laikposms Krievijas vēsturē, un šai trešajai krievu revolūcijai savā gala rezultātā jānoveca pie socialisma uzvaras (Cov., XXII sēj., 4. lpp.).

Lenina paredzējums ir spīdoši piepildījies. Oktobra revolūcijā uzvarējušie Krievijas strādnieki un zemnieki nodibināja savu varu — padomju varu, sakāva visus kontrrevolūcijas un intervencijas spēkus pilsoņu karā, nodibināja pirmo socialisma valsti pasaulē — Padomju Socialistisko Republiku Savienību, satrieca zvērigā vācu fašistiskā imperialisma ordas Tēvijas karā un tagad ir pārgājuši pie komunistiskās sabiedrības ceļiem savā zemē.

Bet Lielās Oktobra Socialistiskās revolūcijas nozīme tālu sniedzas pāri politiskajiem un ekonomiskajiem ietvariem. Tā radījusi ne vien jaunu valsti, jaunu sabiedrību, bet arī jaunu kultūru — padomju mākslu un literatūru, padomju zinātni un tehniku. Pirmo reizi cilvēces vēsturē ir radīta māksla, zinātne un morāle, kas vairs nekālo tautas apspiešanu un interesēm, bet pašas darba tautas interesēm, strādnieku, zemnieku un darba inteliģences interesēm.

Divus mēnešus pēc Oktobra revolūcijas uzvaras, runājot Padomju III kongresā, Lenins formulēja socialistiskās kultūras pamatprincipus:

«Agrāk viss cilvēka prāts, viss viņa ģenijs radīja tikai tam, lai vieniem dotu visas tehnikas un kultūras labumus, bet citiem atrautu pašu nepieciešamo — izglītību un attīstību. Tagad, turpretī, visi tehnikas brīnumi, visi kultūras iekarojumi kļūs par visas tautas īpašumu, un no šī brīža nekad vairs cilvēka prāts un ģenijs netiks pārvērsti par varmācības līdzekļiem, par eksploatacijas līdzekļiem» (Cov., XXII sēj., 225. lpp.).

Boļševiku partija biedra Staļina vadībā ir svētī pildījusi arī šo Lenina norādījumu. Padomju Savienībā kultūra un tehnika, to skaitā arī literatūra, ir visas tautas īpašums, ir pieejama visplašākajām tautas masām, kamēr kapitalistiskajās valstīs tā jāprojām ir tikai turīgo šķiru privilēģija.

Tautām, kurām cariskajā Krievijā nebija savas nacionālās rakstītas literatūras, kā, piemēram, baškīriem, čuvašiem, burjatiem, kalmīkiem, udmurtiem, čerkesiem, ingušiem, jakūtiem, marijciešiem, cirotiem, abhāziešiem u. t. t., proletāriskās revolūcijas uzvara pavēra plašas iespējas, radīja alfabētu un savu rakstniecību, kas no gada gadā top krāšņāka un lielāka, izvirza jaunus un jaunus talantus. Padomju literatūra nerada viena nacija. Padomju literatūra ir daudznaciju literatūra. Katra PSRS tauta, lai cik liela vai maza tā būtu, iegūda savu talanta vērtības kopējās padomju literatūras apcirksni. Mazā kaukaziņu cilts kiriniesi, kuru skaits nepārsniedz 30.000, padomju literatūrā devusi visā Padomju zemē plaši pazīstamo tautas dziesminieku Suleimānu Staļski, nepamaz jau nerunājot par kazaku akīna Džambula slavu visā pasaulē.

Padomju valsts ir tautu draudzības valsts, padomju literatūra ir tautu

draudzības literatūra. Socialisma valsts boļševiku partijas vadībā ir cēlušas visas PSRS tautas, arī socialisma literatūra, kuras priekšgalā iet lielās krievu tautas literatūra, draudzīgi ir cēlušas un arī visas padomju tautas kopīgiem spēkiem.

Ne tādas valsts, ne tādas literatūras nav bijis pirms Oktobra Socialistiskās revolūcijas. Tāda valsts un tāda literatūra var veidoties tikai uz socialisma pamatiem, tikai tur, kur ir iznīcināta šķiru un tautu eksploatacija, kur iznīcināts kapitalisms.

Bet ne tikai tā ir padomju literatūras īpatnība. Galvenais ir tas, ka Oktobra revolūcijas uzvara radīja socialistiskā literatūra, deva literatūrai jaunu saturu, jaunu tematiku, jaunas idejas, jaunu radošo darba metodi pašam rakstniekam — socialistiskā realisma metodi.

Proletāriskās revolūcijas lielie mērķi un boļševiku partijas vadītā cīņa par tiem radīja masu varonību, radīja masu veidā jauna tipa cilvēku — līdz galam izturētu, disciplinētu, drosmīgu, bez bailīgu, pašizliedzīgu socialisma cīnītāju. Cilvēces vēsturē zina daudzas lielas personības, kas tautas interesēm, tautas mērķiem nesavtīgi atdevušas visas savu talanta spēkus, bet nevienam nav bijis tik augstu ideju un mērķu kā socialisma cīnītājiem. Tāpat nekad pirms Oktobra revolūcijas idejiskums un varonība cilvēkos nebija parādījusies tik lielos masu apjomos, un pirms boļševikiem nevienam nebija tik konsekvēti un nesamierināmi cīnījies pret visu to jaunumu, postu un neglābību, kas iesakņojies uz privatīpašuma dibinātajā šķiru sabiedrībā.

Socialisma nodibināšana rūpniecībā un lauksaimniecībā radīja jaunas attiecības cilvēku starpā, socialistiskā darba attiecības no eksploatacijas atbrīvotajā padomju sabiedrībā.

Tēvijas karš parādīja jaunu, cilvēces vēsturē neredzētu padomju cilvēka masu varonību un cildenumu frontē un aizmugurē, visaugstāko idejiskumu un patriotismu.

Revolucionārā cīņa par socialistisko sabiedrību un tās veidošana padomju rakstnieka radošajam darbam ir devusi un dod materiālu, kas sava saturā bagātība ir neizmērojams, savā idejiskumā pārsniedz visu, ko cilvēce pieredzējusi, savā cildenumā ievīlīgo tūkstošus un miljonus uz jauniem un jauniem varonības darbiem. Tik cildēnā idejas, tik augstu moraliskumu cilvēka dzīves īstenība nav sniegusi nevienam rakstniekam pirms Lielās Oktobra revolūcijas. Padomju literatūras lielais spēks ir arī tas, ka tās tēli nav tikai izdomāti, bet ir pašas īstenības tēli.

Mākslinieciski apģūstot, lielos mākslas darbos atbilstojo padomju proletāriata un vispār padomju cilvēka cīņu par revolūcijas uzvaru un socialisma ceļniecību, ir auguši un brieduši, veidojušies lielākie padomju rakstnieki — Gorkijs, Majakovskis, Solohovs, Fadejevs utt. utt. Rakstnieki, kas varētu viņiem līdzināties, 20. gadsimtā nav radušies nevienā Rietumeiropas literatūrā. Viņu lielums nav tikai viņu mākslinieciskajā formā, bet galvenokārt tāis lielajās idejās un jaunajā cilvēkā, ko viņu māksla ieguvusi Proletāriskās revolūcijas uzvaras rezultātā. Un ja šodien padomju literatūra gluži pamatoti kļuvusi par vadošo pasaules literatūru, tad vispirms tas noticis tieši socialisticāko ideju dēļ, kuras tā drosmīgi pauž.

Padomju literatūras spēks ir tās socialisticājo idejiskumā, proletāriskajā humanismā, kas, cīnoties par socialismu, cīnās arī pret katru eksploataciju, pret katru cilvēka personības noniecināšanu, pret visiem tiem motīviem, kas cilvēku padara par egoistu, kas viņa radošos spēkus aiztur un sakropo.

Lielie agrāko laiku realisti un humanisti literatūrā — Šekspīrs, Servantess,

Volters, Svifts, Balzaks, Dikenss, Puškins, Tolstojs, bet jo sevišķi krievu revolucionārie demokrāti Beļinskis, Dobrolubovs, Hercens un Černiševiskis — arī protestēja, un pie tam dažkārt ļoti esi, pret sava laika sabiedrības morālistiskajiem pūveklēm un eksploatacijas žņaugiem, pret cilvēka personības sakropošānu un pazemošanu un meklēja izeju no pretrunām jaunā sabiedriskā ideālā. Te ir viņu lielums un vēsturiskā nozīme. Bet viņi vēl neredzēja un nevarēja skaidri saredzēt un parādīt to ceļu un to šķiru, kas vienīgi spēj pārvārtēt uz privatīpašuma dibinātās šķiru sabiedrības pretīšības, garīgo niecīgu un nežēlīgo egoismu, un arī vismaz visā dziļumā viņi vēl neizprata šī jaunuma cēloņus. Šo izpratni padomju rakstniekam ir devusi proletariata cīņas pieredze un marksisma-leninisma teorija.

Bet padomju realistiskā literatūra nav tikai revolucionāro un socialistisko faktu registratore un vērotāja. Tā ir arī jaunās dzīves līdzinātāja. Padomju rakstnieks ar saviem darbiem un savu dzīvi pats ir socialisma cīnītājs, kas stingri un drosmīgi stāv jaunā pusē, revolūcijas pusē, boļševistiskās partijas pusē, kas iet visu cilvēces progresīvo spēku avangardā. Un šai zinā padomju literatūra (tāpat kā visa padomju māksla un zinātne) ir partejiskā literatūra. Bez šī partejiskuma nebūtu arī padomju literatūrā tā lielā idejiskuma, kas tai ir, jo dziļi un isti idejiski var būt tikai tas, kas arī cīnās par savām idejām, kas stāv šo ideju pusē un vienā partijā, vienā kolektīvā, nometnē ar visiem citiem šīs idejas cīnītājiem.

Boļševistiskais partejiskums ir socialistiskā realisma rakstzīmējums.

Mācās un literārus surrogātus dod visi, kas iedomājas, ka socialistiskā realisma metode var tehniski iemācīties un mehaniski levingrināties. Šo metodi, kas padomju literatūrai un mākslai devusi iespēju pacēties pasaules literatūras visaugstākajās virsotnēs, radoši var apgūt tikai tas rakstnieks, kas pats ir socialisma cīnītājs, kā sirdi deg padomju cilvēka jūtas — nesamierināms naidis pret katru eksploataciju, dziļa padomju Dzimtenes mīlestība un aktīva griba ar savu darbu palīdzēt socialisma ceļniecībā. Padomju rakstnieks nav pasīvs dzīves vērotājs, nav dzīves notikumu aukstasinīgs sekretārs, bet liessmains cīnītājs un partejisks organizators. Nenostājoties boļševistiskā partejiskuma pusē, nevar pārredzēt dzīves attīstības tendences, nevar gūt skaidru, principālu līniju dzīves konkrēto un saņemto faktu izpratnē, nevar veikt arī progresīvāka rakstnieka uzdevumus.

Socialistiskais realisms kā mākslinieciskā metode dibinās uz marksisma-leninisma, uz dialektiskā materialisma pasaules uzskata. Tāda teoretiska pamata nav bijis nevienam rakstniekam pirms Oktobra revolūcijas, ārpus strādnieku šķiras revolucionārās cīņas. Tāpēc arī nevienam rakstniekam nav varējis dot tik dziļu dzīves izpratni savos darbos kā padomju rakstnieks.

Teikti apstiprina visa padomju literatūras attīstība, tai skaitā arī latviešu padomju literatūras attīstība. Un ja šodien partija pamatoti kritizē atsevišķus rakstniekus, tad tikai tādēļ, ka tie dažkārt ļāvuši padomju literatūrā ieviesties svešiem elementiem, brīžiem aizmirsuši Oktobra revolūcijas principu literatūrā un tādēļ iekrituši kļūdās.

Mūsu dzīve iet nemitīgi uz priekšu, ceļas arvien uz augstākas pakāpes Oktobra revolūcijas lielo principu realizāšanā. Rakstnieks, mākslinieks nedrīkst atpūlīties. «Padomju rakstnieki un visi mūsu ideoloģiskie darbinieki pašreiz atrodam pirmajā uguns līnijā, jo mīlerīgās attīstības apstākļos nemaznās, bet, gluži otrādi, pieaug ideoloģiskās frontes un, it īpaši, literatūras uzdevumi» (Zdanovs). Lai šos uzdevumus veiktu, ikvienam rakstniekam skaidri jāapzinās Lielās Oktobra Socialistiskās revolūcijas pamati un mērķi, tās idejas, par kurām gājuši cīņā un uzvarējuši miljoniem darba ļaužu Lenina-Staļina partijas vadībā.

K. Kraulītis

AKTUĀLA IZRĀDE

(„Zem Pragas kastanām“ pirmizrāde LPSR Krievu dramtas teātri)

Konstantīns Simonovs lugā «Zem Pragas kastanām» tēlo vienu no Lielā Tēvijas kara beigu posmiem, kā arī miera iestāšanos Eiropā pēc vācu fašistiskās armijas galīgās sakāves. Lugā apgalvotie notikumi mums tuvi ne tikai laika, bet arī satura ziņā. Tas tāpēc, ka lugas galvenā tēma ir demokrātisko spēku cīņa pret fašisma paliekām kapitalistiskajās valstīs. Šīs cīņas nepieciešamību, tās lielo nozīmi Konstantīns Simonovs arī parāda savā lugā. Šis apstākļa sevišķi pacel lugas vērtību, dara to aktuālu uz mūsu teātra skatuvēm. Sekojot lugas darbībai, skatītājs jūt Sarkanās Armijas un padomju tautas nesalušāmo spēku, tās vadošo lomu cīņā pret reakcijas spēkiem, kā arī tās neatveramo nozīmi Eiropas tautu atbrīvošanā no hitleriskās verdzības jūga.

... Kā pavasara pērkona grāvēni pāri Pragai nodārdēja padomju artilērijas varenās zarnas 1945. gada maijā. Tās bija pēdējās kaujas zarnas, kas pārskāņēja izmocīto Eiropu. Tās izglāba Čehoslovakijas galvaspilsētu Pragu no posta un iznīcības un pavēstīja sengai-

Tāpat režisors daudz vērtēja darīt, lai pastiprinātu lugas darbību. Diemžēl, tas nav panākts, kaut gan režisoram Viaditānskim tas būtu pilnīgi pa spēkam.

Bet tas nespēja kaut cik mazināt izrādes idejisko vērtību. Aktiera Depisova spožā spēle padomju pulkveža Petrova lomā bija tik pārlicināta, ka cīņas tēma pret fašisma paliekām lugā izskanēja īpaši spēcīgi un asli.

Simonova radītais padomju pulkveža tēls nav tikai atsevišķi nemitīga persona, kam jāveic zināmi sīzeta veidošanas pienākumi. Nē. Viņš savā tēlā personificē lielo padomju tautu, mūsu uzvarām vainagoto Sarkanā Armiju, boļševiku partijas veidotā cilvēku — cīnītāju, kura morālās īpašības ir daudz augstākas par jebkuras citas valsts cilvēka īpašībām. Tāpēc arī šīs lomas veidotājam lieja atbildību tēlojumā, jo sevišķi tādēļ, ka lugā viņš mazāk darbojas, nekā apsver un spriež. Denisova nopeins ir tas, ka viņš pārvarējis šīs īpatnās skatuviskā tēlojuma grūtības. Mēs viņu redzam kā tuvu un pazīstamu padomju virsnieku, kurā sakopotas padomju virsnieka cildēnākas īpašības, liels gribasspēks un dzīves gudrība. Viņa vārdi skan pārlicināti un asli, it kā viņš runātu ar katru skatītāju.

Protams, teicamā Denisova spēle nevarēja aizņemt arī dažu citu viņa partneru krieto spēli. No tiem pirmām kārtām mināmi J. Jurovskis (Franciēks Prochazka), V. Gluchovs (Jāns Grubekas) un A. Astarovs (Boguslavs Tichijs).

Jurovskis meistartība mums jau pazīstama. Arī šajā lomā viņš devus nevainojamu savu tēlu ārēju zīmējumu, kam tomēr trūka iekšēja pārdzīvošana, it īpaši finālā.

Ar lielu prasmi tēlo tautas nodevēja un slepkavas Grubekas — Hofmana lomu aktieris Gluchovs. Ne vienu reizi vien uz skatuves mēs jau esam redzējuši nomaskējušos fašistus, kuru pirmās solis uz skatuves parāda viņu isto seju. Citādi tas bija šoreiz — visos trijos cēliekos Gluchovam izdevās maldināt ne tikai savus

partnerus, bet arī skatītājus, kas jau ir daudz grūtāk. Tikai pašās beigās parādās istais Grubekas — Hofmans, vilgīgs, cinisks un esiniskārs. Un tas iedarbojas uz skatītāju, atgādina viņam būt modram un uzmanīgam — ienaidnieks ir viltīgs.

Čehu dzejnieka Boguslava Tichija lomu tēlo A. Astarovs. Aktierim ļabi izdevās kļusu sadzīves un lirisko brīžu tēlojums. Bet tiklīdz viņš nonāk līdz patetiskām vietām, — tēlojumā sāk tūkt iekšējās pārlicības. Tāpat liekas, ka Astarovs pārāk maz pasvīturo Boguslava Tichija intelektuālo attīstību.

Nevar palet garām arī citiem lugas «Zem Pragas kastanām» lomu tēlotājiem, kuriem redzama vieta kopējā aktieru ansambli. Artiste I. Perova lejtīgi tēloja interesanto un sareģīto Eozēnas lomu. Ja viņas spēle brīžiem varēja just zināmu monotonismu, tad tas jāattiecina uz viņas pieredzes trūkumu skatuves mākslā, bet ne aktīvas skatuviskajiem dotumiem. Otrā sievietes lomā debūtēja rīdziniekiem maz pazīstamā L. Timofejeva, kas tēloja krievu meitenes Mašas lomu. Viņas spēle mēs neredzējām rūpīga slīpējuma un nopietnas iedziļināšanās veidotajā tēlā, kāpēc tas arī nerādīja vajadzīgo tēspaldu skatītājam. Melnkalniņa Džokriņa lomu veiksmīgi tēloja I. Bulatovs. Aizkustinoša ir viņa tikšanās ar savu veco draugu Tichiju un pulkvedi Petrovu — cīņas biedriem spaņu republikāniskajā armijā. Aktiera Kočerkova spēle Ludviga lomā viennozīmīgi Ja sākumā viņam izdodas parādīt cīņas aļcēja tēlu, tad vēlāk tas arvien vairāk nobāl un paliek maz jausams.

Jāpiemin arī G. Timofejevs — Stefana un M. Sevelkins — Mačeka lomās. Viņu tēlojums tehniski noslīpēts un korekts, bet... tas arī ir viss. Viduvējas ir arī skatuves gleznotāja A. Zirņa dekorācijas.

«Zem Pragas kastanām» ir pirmās Krievu dramtas teātra jauniestudējums šinī sezonā. Pagājušais gads šai teātri izīmējās ar vairākām ierudējuma nevēlksnēm un kļūdām repertuāra izvēlē. Lugas «Zem Pragas kastanām» izvēle un tās iestudējums iesimē notiekto p zītvu lūzumu visā teātra darbā. Tas pagaidām ir pirmās nopietnās solis teātra darba uzlabošanā, un jācer, ka, ejot pa šo ceļu, teātris gūs vēl lielākus panākumus savā darbībā.

L. Gurevičs

dītā talera iestāšanos. Izkūda sešu gadu verdzības tumsa, kad «visapkārt bija kļusums kā kapā», un brīvības saule apīnirdēja saviem stariem veco Pragu.

Ši visas čehu tautas laime ārsta Franciēka Prochazkas ģimenē atnesa arī personīgo laimi: pārrādās mājās arī viņa bērni — meita Božena no vācu koncentrācijas nometnes; vecākais dēls Stefans kopā ar čehoslovaku korpusu no Padomju Savienības; jaunākais dēls Ludvigs — no barikādēm. «Kāda nepārasīa laime!» — izsaucās Franciēks. Laimes jūtu uzplūdamā viņš gatavs visu aizmirst un visu piedot. Viņam liekas, ka, karām izbeidzoties, beidzas arī cīņa, ka vairs nav un nevar būt ienaidnieku — fašistu. Franciēks Prochazka neredz nomaskējušos ienaidniekus un jaunības dienu drauga Grubekas personā dod savā mājā patvērumu fašistiskajam bendem. Politiskā aķlība, lielo notikumu neizpratne viņam dārgi maksā: Grubekas nogalina viņa jaunāko dēlu.

Gluži citādas attiecības pret dzīves īstenību pēckara periodā ir padomju pulkvedim Petrovam, Stefanam un melnkalniņiem Džokriņam, kas uz saviem pleciem iznesuši lielo cīņu par tautu brīvību. Džokriņš, kas zaudēja redzi vācu koncentrācijas nometnē, izrādās daudz tālredzīgāks par Franciēku.

Simonova lugas vadošo ideju raksturo vārdi, ko pasaka padomju virsnieks Petrovs. Kad viņam jautā, vai karš beidzies, Petrovs atbild: «Atklātais, jā...» Tātad, lai tautas varētu bez bailēm raudzīties savā nākotnē, vēl nepieciešama galīga fašisma politiski morāla sakāve.

Nevar nenovērtēt dramaturģa nopelni, kas tik tieši un asj savā lugā izvirzījis šo jautājumu jau pirmajos pēckara mēnešos. Simonova lugai ir ievērojama pozitīva vērtība masu idejiskā audzināšanā, kaut gan tai ir arī savi trūkumi, kas izpaužas palēninātā lugas darbībā, zināmā schematismā, kur vairākas šīs lugas personas un pat veselas situācijas gandrīz sakrīt ar iepriekšējās lugās redzētām personām un situācijām.

Protams, visi laumā minētie lugas trūkumi nebūtu tik daudz mazinājuši lugas vērtību, ja režisors būtu vērīgāk izlasījis lugu un pareizi akcentējis galveno lugas ideju skatuviskā veidojumā.

Atklāta Vakareiropas grafikas izstāde

5. novembrī Valsts Vakareiropas mākslas muzejā atklāta Vakareiropas grafikas izstāde, kurā ekspozēti ap divi simti 16.—18. g. s. redzamāko holandiešu, flāmu, italiešu, franču, angļu, čehu un vācu grafiku darbu. Kaut gan izstādē reprezentēta tikai daļa Vakareiropas grafiku darbu, kas atrodas muzeja fondā, tas tomēr dod pietiekami labu pārskatu par šīs mākslas nozares attīstību dažādās Eiropas valstīs.

Izstādē bagātīgi pārstāvēta 16. un 17. g. s. Holandes grafika. Kā ievērojamākie mināmi Van-Ostades, Rembranta, Patera, Bota, Korta, Golciusa, Zenredama, Berchena u. c. darbi. Flāmu grafiku izstādē reprezentē Rubenss, Van-Deiks, Van-Leidens, Zadelers u. c. Tālāk seko italiešu grafika, no kuras pirmām kārt-

tām atzīmējami Boldrini un Raimondi kokgrebumi. No italiešu grafikiem vēl jāatzīmē Roza Salvators, Dela Bella, Gvido Reni, Tintoretto un Džordano.

Ievērbīgi peina 17. un 18. g. s. franču varagrebēju — Nanteila, Edelinga, Dreuve, Villes darbi, kuri savā laikā iezīmēja visaugstākos sasniegumus grafikas mākslā. Vēl mināmi slavenie franču ruletē un akvāntinta tehnikas meistaru Zanirē, Leprēna, Demarto grafikas

mākslas paraugi. Izstādē redzam arī 18. g. s. izēlto angļu grafikas meistarū Smita Džona-Rafaēla, Erloma, Grīna medzotinta tehnikā veidotos grafikas darbus, kā arī Bertaloci — ruletē tehnikā un kapargrebēja Strendža ievērojamus darbus. Vācu grafiku izstādē reprezentē Dirers, Hollars, Kilijns, Millors.

Izstādē ekspozēti arī dažu Vakareiropas valstu 20. g. s. grafiku darbi.

mākslas paraugi. Izstādē redzam arī 18. g. s. izēlto angļu grafikas meistarū Smita Džona-Rafaēla, Erloma, Grīna medzotinta tehnikā veidotos grafikas darbus, kā arī Bertaloci — ruletē tehnikā un kapargrebēja Strendža ievērojamus darbus. Vācu grafiku izstādē reprezentē Dirers, Hollars, Kilijns, Millors.

Izstādē ekspozēti arī dažu Vakareiropas valstu 20. g. s. grafiku darbi.

„Zaļā zeme“ krievu valodā

Lai iepazīstinātu pārējo padomju republiku lasītājus ar Staļina premjāks lauraata Andreja Uplša romanu «Zaļā zeme», pašlaik to tulko krievu valodā. Tulkošanas darbu veic K. Kozlovskā un E. Kondratjeva. Romans būs pilnīgi pārtulkots līdz 1947. gada maijam. Sākt ar 1947. g. janvārī, romanu «Zaļā zeme» iespiedīs žurnāls «Novij Mir». Pēc tam to izdos atsevišķā grāmatā.

ČAIKOVSKA OPERA „PĪKA DĀMA“

Valsts Operas un baleta teātri

Čaikovska «Pīka dāma» jau trešo reizi parādās uz latviešu operateātra skatuves. Tās tagadējais uzvedums inscenējuma vispārīgākais un pilnīgākais. Visa operas kolektīva darbs vainagojies šo operu ieguvīšu istu reprezentatīvu uzvedumu.

«Pīka dāma», kopā ar Musorgska «Borisa Godunovu», ir divas augstākās krievu operliteratūras virsotnes. Ja Musorgska opera sniedz nepārspētu realistisku tautas muzikālās drāmas paraugu, Čaikovska «Pīka dāma» ir lielā realistiskā spēkā tverta psiholoģiska reālistu drāma. Nevar nesajust šā darba sevišķo lielumu un nozīmīgumu, klausoties to arī tagadējā uzvedumā. Nekas šai operai nav novecojis, ik toni dzirdam un jūtam tās jaunrades trīs, ar kādām drudzainā straujuma bija dzimis šis darbs. Čaikovska muzika «Pīka dāmā» varbūt vēl vairāk nekā citos viņa darbos mūs pakļauj ar savu pārdzīvotību tiešumu, asumu, kaislīgumu. Apbrīnojams Čaikovska dramatisks teātrālais instinkts, visa viņa operas muzikāli dramatiskā izbūve ar tās meistarīgi izveidotajām virsotnēm, muzikālajiem kāpinājumiem, kontrastiem, lirisma un dramatisma mainām, neatlaidīgo intereses saasinātību. Jo zīmīgs šai ziņā, piemēram, skats krastmalā (6. aina), ko Čaikovskis pats radījis jaunu ar libretā, papildinādams Puškina sižetu, lai psiholoģiski pilnīgāk notēlotu Līzas likteni. Vai arī tāds skats kā ceturtdā aina (vecās grafienes gojamistabā), savā psiholoģiskajā realismā patiesīgs līdz baigumam, kam izteiksmes spēka ziņā var pielīdzināt vienīgi Borisa nāves skatu Musorgska «Borisa Godunovā», traģisko pēdējo cēlienu Bizē «Karmenā» vai Verdi «Otello» beigu skatu. Čaikovska muzikālā valoda «Pīka dāmā» ir arī viņa Pīktās un Sestās simfonijas kaislību valoda ar savu mīlas temas un traģisma bēlo antitezi. Un tāpat kā viņa drama-

tiskajās simfonijās pamatideja ir dzīves gaišo dzīni, tieksmes pēc laimes cīņa ar naidīgajiem spēkiem, tā arī Hermanis «Pīka dāmā» nostādīts asā, neatrisināmā konfliktā starp mīlu un ārprātu, kādā izveršas fanatiskā doma par vīnestu, «trin kārtim». Savā bojā eja viņš iznīcina arī divu sieviešu — Līzas un vecās grafienes — dzīves. Bet operas beigās izlīdzinoši izskan uzvarošā mīlas tema, simbolizēdama visas drāmas dziļāko ideju.

Operas uzveduma darbs veikts lielā mīlestībā un rūpībā. Sevišķi priecina lietišķais inscenējums un atskaņojuma vispārējā spriegā, teicami noskaņotā muzikālā līnija Dirigents Nopelniem bagātais mākslas darbinieks Leonīds Vigners «Pīka dāmā» muzikālajā iestudējumā sasniedzis augstu savas mākslas briedumu un gatavību. Džili izjust operas dramatisks pamatraksturs, no dirigenta pulvis visā izradē strāvo emocionāli impulsi, bagāta un organiski ar muzikas iekšējo dabu sakļāvīga dirigenta tempu un niansējumu izūta. Teicamu muzikālā iestudējuma darbu apliecina tiklab orķestra izlīdzinātais skanīgums, kā viss kopīgais ansamblis, kurā tikai dažas nelielas svārstības prasa lielāku skatuves uzmanību. Dekoratīvais inscenējums pārsteidz ar savu krāšņumu un bagātību, ir pareizi, ka izcilajai operai dots arī atbilstoši spožs skatuvisks ietērs. Skatuves gleznojumu Artūrs Eglītis atrisinājis ar lielu gaumi un fantāziju tiklab dekoratīvu veidojumā, kā it sevišķi 18. gadsimta stila kostīmu zīmējumos. Pēc daudzu operu skopajiem, konvencionālajiem, inscenējumiem ar patiesu gandarījumu var atkal reiz redzēt uzvedumu, kas par savu mērķi uzskatījis iespējami reāli un patiesi atveidot attēlojamo laikmetu un vidi un šo nolūku arī teicami realizējis.

Labi pārdomāts un izplānots arī Nikolaja Vasiljeva režijas un inscenējuma darbs. Laimīgs un attaisnojies jaunā

aspektā izveidotais balles skats, kas parvests no salona telpas dārza svētku ietvarā. Naivs un palets ārišķīgs efekts šai skatā ugunošana, ko bez iespaida zaudējuma var atnest. Vispār režija tieksmes saasināt psiholoģiskās situācijas, kas visumā arī ļoti panākts. Apstrīdams sestās ainas (Līzas pēdējās ainas) atrisinājums, kur Līza, Hermana pamesta, sabrūk zemē. Neapšaubāmi spēcīgāks atrisinājums ir Līzas nāve, viņai ieicot upē. Pēdējā skatā režisors par daudz pārspīlējis orgānistiskās krāsas, kas šo ainu zināmā mērā izmet ārā no vispārējā operas noskaņotā stila.

Operas lomu sadalījums pirmizrādes sastāvā vai visā frontē izvirzījis mūsu operateātra jaunus māksliniekus. Visvairākais pārbaudījums bija Hermana loma jaunajam dziedonim Arnoldam Skarum. Mākslinieka jaunrades aktīvā šī loma ir ievērojams progress apliecinājums. Tās interpretējumā jūtām lielu nopietnību, labu vokālu kultūru un balsis noturību. Siltu izteiksmību Skaras balss ieguvusi īpaši savā vidusposmā, augšas daļkārt vēl skan saspiesī, bez istākas rezonances. Tomēr atbildīgo lomu dziedonis vokāli veica izturīgi, zināmi lielāki vokāli priekšnesuma parādi palika vienīgi slavenajā priekšnesumā arijā. Tēlojumā no dziedonā gaidām vairāk emocionālas dažādības, tāpat vairāk pārdzīvotību gribētos lasīt arī viņa seja, mimikā. Nopelniem bagātā māksliniece Vera Krampe dziedāja Līzu. Tiklab vokāli, kā sceniski māksliniecei izdevās radīt pārliecināšu Līzas tēlu, kam varēja vēlēties vienīgi lielākas jūtu kaismes savilpotākajās vietās. Tīrs un patikams viņas dziedājums. Džili iespaidu radīja Nopelniem bagātā māksliniece Helēna Cink-Berzinska savā vecās grafienes dziedājumā; tēlojuma šķiet nevajadzīgas dažas sikas naturalistiskas detaļas. Reļjefas raksturīguras ir Nopelniem bagātā māksliniece Aleksandra Daškova grafs Tomskis un Aleksandra Viļumaņa kņazs Jeļeckis. Tomskis lielajos dziedājumos Daškovam zināmas grūtības radīja tikai to teātrālas augšējie toni. Viļumaņa sniegtais Jeļeckis tēls viens no labākajiem mākslinieka operlomas arī dziedājumā. Nelielajā Surina lomā ar teicamu vokālitāti saistīja Artūrs Lēpe; Osips Petrovskis bija gluži labs drusku šaržētais Čekalinskis. Polinas lomu varētu vēlēties bagātākā vokālitātē, nekā to spēja dot Iraida Jansone. Intermedijā gani simpatiski dziedāja Maiga Eizenberga, ganību Iraida Jansone, Plutonu Aleksandrs Daškovs.

Labi operas daudzie kori (kormeistars Rūdolfs Vanags), tikamu intermedijas pastorāles dejīso uzvedumu izveidojis baletmeistars Arvīds Ozoliņš.

«Pīka dāmā» spožais uzvedums liecina par lielu mākslinieciskās gribas piepūli, tas rāda arī, ka mūsu operateātris spējis lielā mērā pārvarēt kara gadu radītās grūtības un ir nobriedis atkal atbildīgāko māksliniecisko uzdevumu veikšanai.

Jēkabs Vitoliņš

Aina no P. Čaikovska operas «Pīka dāma» Valsts Operas un baleta teātri. Pīka dāma — H. Cinka-Berzinska.

Kulturālās dzīves REPUBLIKĀ

Koru dirigentu kursi

Ventspils aprinķa izpildu komitejas kulturizglītības daļa noorganizējusi pie Ventspils Valsts vidusskolas muzikas skolas dirigentu kursus, kurus vada dirigents Prūsis.

Kā mācību spēki darbojas Muzikas skolas pedagogi. Programā muzikas teorija, muzikas literatūra, koru vadīšana, izrunas tehnika un deklamācija, spēlēšana uz instrumentiem.

Teatra izrādes Jēkabpils aprinķi

Nesen Jaunjelgavas, Jēkabpils un Viesītes kultūras namos viesojās Jelgavas Dramas teātris. Teātris izrādīja V. Lāča jugu «Bāka uz salas».

Izremontēts tautas nams

Gatavojoties Oktobra revolūcijas 29. gadadienai, Sērenes tautas nams nobeidzis remontdarbus — tajā iekārtota zāle, skatuve, lasītava un sarkanais stūritis. Tautas namā darbojas arī mākslinieciskās pašdarbības pulciņi.

Lista atceres koncerts Ventspili

22. oktobrī ungaru klavieru virtuozu un komponista Franča Lista 135 gadu dzimšanas dienas atcerē Ventspils Valsts muzikas skola rīkoja pianista Vestura Bišera klaviervakaru.

Programā bija Lista «Sonāte h-moll», Paganini un Lista «Campanella», Fr. Šuberta un Lista «Meža karalis» un «2. ungaru rapsodija».

Rosīgs tautas nams

Rosīgi darbojas Plaviņu pagasta tautas nams, ko vada b. Caune. Pie tautas nama noorganizēts politpulciņš, darbojas lektoru un konsultācijas grupa. Pagasta ciemu komitejās tautas nams izdod sienas avīzes, goda un melnos

dēļus, kā arī «Kas jauns presē». Strādā dramatisks kolektīvs režisora Kalviša vadībā, kurā vairāk nekā 25 dalībnieki, koris un fizkultūras pulciņš. Tautas nams regulāri rīko referātus par politiskiem, saimnieciskiem un kultūras jautājumiem. Nesen literārais pulciņš bija sarīkojis M. Ļermontova piemīnāto vēlti vakaru, kā arī iztirzāja VK(b)P CK lēmumus par ideoloģiskā darba uzlabošanu.

Teatra darbinieku un skatītāju apspriede

Liepājas muzikāli dramatiskā teātri notika sanāksme, kas apsprieda jautājumu par ciešāka kontakta rašanu starp teātri un skatītājiem. Sanāksmē piedalījās teātra mākslinieciskais personāls, darba vietu kultūras komisiju priekšsēdētāji un komsorgi. Par padomju teātra nozīmi darba lauzi un it īpaši jaunatnes ideoloģiskā audzināšanā runāja teātra mākslinieciskais vadītājs Pēsis. Viņš aizrādīja arī, ka pilsētas iestāžu un uzņēmumu vadītāji pārāk pasīvi organizē kolektīvu teātra izrāžu apmeklēšanu. Arī pats teātris ļoti maz gādājis par masām. Stāvokli var uzlabot, rīkojot uzņēmumos un rūpnīcās pusdienas pārtraukuma koncertus, kā arī patstāvīgus koncertus darba vietu klubos. Sanāksmē, kurā piedalījās arī 27 lielāko uzņēmumu pārstāvji, pieņēma rezolūciju par pasākumiem, kas veicami, lai rastu ciešāku kontaktu starp teātri un darba vietām. Nolēma, ka darba vietu kultūras komisijas izdos strādājošajiem zināmo skaitu biļešu katrai teātra izrādei. Pirmindnieki un stacionārieši biļetes saņems par brīvu. Tā Liepājas Muzikāli dramatiskā teātri katru dienu pulcēsies daudz uzņēmumu darba laudis. Bez tam teātris regulāri dos koncertus un priekšnesumus darba vietās, pastā-

stot par inscenējumiem un nākamajiem uzdevumiem. Pēc viena mēneša notiks skatītāju konference, kurā novērtēs sniegto izrāžu kvalitāti un dos iespēju darba laudim izteikt savas domas un priekšlikumus.

Pirmais lielākais sarīkojums notika pagājušo nedēļu Liepājas lielākajā rūpnīcā «Tosmarē». Pusdienas pārtraukumā «Tosmarē» uzstājās viss teātra orķestris un daļa mākslinieku. Programā bija operu un operēšu arijas, kuras izpildīja Ārija Širmane, Herta Strause, A. Biūms, V. Aļševskis, M. Fišers, A. Tilīņš, V. Lieknis un Locenieks.

Firmizrāde Ventspils strādnieku centralajā klubā

27. oktobrī Ventspils strādnieku centralajā kluba dramatiskā kopa uzveda J. Linduļa 4 cēlienu dramu — «Dizūdu Māie».

Lugu iestudēja režisors V. Stroms, pats tēlodams arī vaļenieku Čipu un Maies brāli Viktoru.

Dizūdu mantinieci Māli tēloja V. Kugrena, parādāmā sevi kā spējīgu aktrisi.

«Kā Garpēteros vēsturi taisīja» Liepājas teātri

Liepājas Muzikāli dramatisks teātris beidz A. Grigūla komedijas «Kā Garpēteros vēsturi taisīja» pēdējos iestudēšanas darbus. Uzveduma sagatavošanā piedalījās arī pats autors. Teātra māksliniekiem viņš nolāstja referātu par padomju mākslas uzdevumiem.

Noūka arī A. Grigūla satikšanās vakars ar Liepājas darba laudim, kurā viņš nolāstīja savas dzejas un atsevišķu stāstu fragmentus.

Pa Ļeņina ceļu uz laimi un slavu,
Ar Stalīnu sirdi mēs iesim mūzdiem!

M. Karpenko plakats Oktobra Socialistiskās revolūcijas 29. gadadienai

PULKA DĒLS VAŅA SOLNCEVS

Viņu atrada artilērijas izlūki kādā šāvīna izrautā bedrē — nopliusu, izsalkušu un izmestu vienu pašu pasaulē. Tēvs jau pirmajās kara dienās aizgāja uz fronti cīnīties pret dzimtenes ienaidniekiem un krita kaujā, māti nošāva vācieši, ciemu nodedzināja, visu dzīvi izpostīja. Bet Vaņam Solncevam tikai 12 gadu, viņš tikko bija sācis gatavoties dzīvot, viņam taču vēl vajadzēja tik daudz palīdzības šai dzīvē, pamācību, norādījumu, draudzības un vecāku mīlestības. Karš visu to sajauc — pārāk agri jāsak dzīvot vienam pašam un pie tam tik ļaunos apstākļos: visapkārt plosās karš, un nav neviena dzīvā cilvēka, izņemot vāciešus, bet Vaņa Solncevs zina — tie nav cilvēki.

Vaņu Solncevu atrada kapteina Jenakļeva baterijas izlūki, atveda pie sevis apakšvienībā, apkopa, pabarvoja, un galvenais — pamiloja. Šī karavīru mīlestība, kas reizē ir aizraujoši sirsnīga un stingra, sasildīja atsalušo bērna sirdi. Sākumā viņš uz visu skatījās patlām izbrīnījamies acīm — uz katliņu ar kāpostiem, uz smaigājajiem cilvēkiem, uz visu, kas apkārt — tas bija kas jauns un neredzēts. Šai skatā vēl bija daudz izbrīna un varbūt pat neuzticības, bet sirsnīgās gādības atmosfērā arī tas drīz vien izzuda — palika zēns, ārēji ne ar ko neatšķirīgs no kura katra sava vecuma zēna. Bērnišķība tajā savienojusies ar pieaugušo cilvēka nopietnību un apņēmību par katru cenu izdarīt tā, kā nodomājis. Un kad kapteinis Jenakļevs pavēl Solncevu sūtīt prom uz aizmuguri, šis raksturs atklājas mums visā pilnībā. Viņš gatavs zvērēt, ka tas neizdosies, jo viņš nolēmis palikt frontē pie artilērijas izlūkiem, kas viņu iemi-

lējuši un kurus viņš iemīlējis. Un viņš izpilda savu apņēmšanos. Ceļā uz frontes štābu viņš izbēg no vecā izlūka Bledenko, atgriežas atpakaļ un paliek pie artilēristiem Saruna ar kādu kavaleristu zēnu viņa rada domu, ka viņš varbūt nav pienācīgi parādījis sevi artilēristiem, un viņš atgriežas pilns apņēmības «parādīties». Un viņš to izdara. Viņš iet izlūkos, krit vāciešu rokās, to piekauj līdz nesamamā, bet viņš neizdod savējos. Viņš raud, bet tas nav izmisuma vai bailu asaras — tas ir niknuma un bezspēka apziņa.

Sākas uzbrukums, mūsējie padzen vāciešus un Vaņu atbrīvo. Beidzot piepildās viņa karstā vēlēšanās — viņu uzņem pulkā. Viņš kļūst visas apakšvienības, visa pulka dēls.

Vēl vairāk — viņš ir īsts savas dzimtenes un sava laika dēls. Tādu viņu, Vaņu Solncevu, pazīst un iemīlējuši daudzi lieli un mazie lasītāji V. Katajeva grāmatā «Pulka dēls». Tādu redzējam arī filmā uz ekrāna Juras Jankina izpildījumā. Skatītāju priekšā īsts padomju bērns, kas pat visdrausmīgākajās mocībās nezaudē personīgās cieņas apziņu un patstāvīgumu, džili nīst savus un dzimtenes ienaidniekus un bērnišķīgi naivi mīl savu zemi. Mazais Jura Jankins džili pārliecinoši atklāj skatītājam Vaņas Solnceva pāragri pārāk daudz piedzīvojušo dvēseli, un tas ir tik dabiski, ka abi šie tēli saplūst vienā — jaunā padomju cilvēka tēlā. Droši vien mazais Jura atcerējās un vēlreiz pārdzīvoja arī savu paša dzīvi, kas tikai detaļās atšķiras no Vaņas Solnceva dzīves — arī viņš ir kara bērns.

«Pulka dēls» — vērtīgs ieguvums arī Padomju Latvijas mazajiem skatītājiem.

Kadrs no kino filmas «Pulka dēls»